

Asia: VN/19831/2023

Työrauhalainsäädännön kehittäminen - luonnos hallituksen esitykseksi työehtosopimuslain, työriitojen sovittelusta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Autoliikenteen Työnantajaliitto ry pitää erittäin hyvänä, että vanhentunutta työrauhajärjestelmää koskevaa sääntelyä uudistetaan ja ajantasaistetaan.

Hallituksen esitysluonnoksessa on tunnistettu nykyisen työrauhalainsäädännön keskeiset ongelmat: myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita koskevien rajoitusten ja ennakoilmoitusvelvollisuuden puuttuminen, laittomaan työtaisteluun osallistuvan työntekijän vastuun puuttuminen sekä laittomista työtaisteluista tuomittavien hyvityssakkojen erittäin matala taso. Ehdotetuilla säännöksillä pyritään luomaan vakaammat ja häiriöttömämmät työmarkkinat.

Nykytilan ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arviointi

-

Yleisperustelut - luvut 3-6

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

3 LUKU - TAVOITTEET

Pidämme esitettyjä tavoitteita kannatettavina ja tarkoituksenmukaisina. Suomi on globaaleilla markkinoilla arvoketjuista riippuvainen pieni avotalous. Suomen sijainti edellyttää kuljetusketjujen ja satamien häiriötöntä toimivuutta tavaroiden viennin ja tuonnin kannalta. Kuljetusketjuilla ja satamilla on myös merkittävä asema kansallisen huoltovarmuuden ja koko yhteiskuntamme toiminnan kannalta.

Kannatettavia tavoitteita ovat laittomien työtaisteluiden vähentäminen ja niiden seuraamuksena olevien hyvityssakkojen oikeasuhtaisuus työnantajalle aiheutuneeseen vahinkoon nähden. Samoin kannatettavaa on tavoite estää poliittisista työtaisteluista aiheutuvia kohtuuttomia haittoja ja kustannuksia sekä ennalta estää suhteettomia tukityötaisteluita ja niistä ulkopuolisille työnantajille ja muille kolmansille tahoille aiheutuvia merkittäviä haittoja.

4 LUKU - EHDOTUKSET JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Esityksen tarkoituksena on ulottaa sääntely koskemaan koko työsopimussuhteista työmarkkinakenttää. Työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvista säädettäisiin työehtosopimuslaissa ja työrauhavelvollisuuden ulkopuolisista puolestaan työriitojen sovittelusta annetussa laissa. Sääntelyn toteuttamistapaa voidaan pitää perusteltuna lakiteknisistä syistä. Sääntelyn tulisi kuitenkin olla laajuudeltaan samanlainen molemmissa lainsäädäntömalleissa eli samanlainen koko työsopimussuhteisessa työmarkkinakentässä.

8 a§ [myötätuntotyötaistelun rajoitukset]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Myötätuntotyötaistelu on työtaistelu, jolla tuetaan toista työriitaa. Myötätuntotyötaisteluista ei ole nykyisin säännöksiä, joten ne ovat laillisia, jos ne eivät kohdistu omaan työehtosopimukseen. Tämä on nykyisessä lainsäädännössämme oleva iso heikkous, koska myötätuntotyötaistelut ovat olleet usein laajempia kuin tuettava työtaistelu ja niillä on aiheutettu ulkopuolisille kohtuuttomia kustannuksia, vahinkoja ja haittaa. Myötätuntotyötaistelun kohteena oleva työnantaja ei voi edes mitenkään vaikuttaa niiden tavoitteiden toteutumiseen, joihin myötätuntotyötaistelulla pyritään. Pidämme suhteettomien myötätuntotyötaisteluiden kieltämistä erittäin tarpeellisena.

Hallituksen esitysluonnoksessa työrauhavelvollisuuden sisältöä ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan sellaista myötätuntotyötaistelua, jonka toteuttamistapa tai siitä pääriidan ulkopuolisille aiheutuvat vahingolliset seuraamukset olisivat ilmeisessä epäsuhteessa tuettavalla työtaistelulla tavoiteltavaan päämäärään nähden. Tarkoituksena on kieltää suhteettomat myötätuntotyötaistelut, mutta ehdotuksessa suhteettomuuden kriteeri on nostettu liian korkealle, kun edellytyksenä on ilmeinen epäsuhtaisuus.

Esitämme, että ehdotetusta 1 momentista poistettaisiin ilmeisyyden edellytys arvioitaessa suhteettomuutta. Työrauhavelvollisuuden vallitessa ei saa toimeenpanna suhteetonta myötätuntotaistelua.

Perusteluiden mukaan ilmeistä epäsuhtaisuutta osoittaisi esimerkiksi se, että ”myötätuntotyötaistelusta aiheutuisi huomattavasti suurempaa vahinkoa tai haittaa sivullisille kuin pääriidan kohteelle.” Epäselväksi jää, miten vahingon tai haitan suuruutta arvioidaan. Arvioinnissa tulisi joka tapauksessa kiinnittää huomiota taloudellisten vahinkojen lisäksi myös muihin haittoihin. Esimerkiksi joukkoliikenteen pysäyttäminen voi aiheuttaa suurta haittaa isolle joukolle ihmisiä.

Ehdotetussa 3 momentissa myötätuntotyötaistelun toimeenpanija veloitetaan turvaamaan työtaistelun aikana yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen tai toimintojen jatkuminen. Perusteluiden mukaan kyseiset palvelut ja toiminnot olisivat sellaisia, joiden keskeytyminen vaarantaisi esimerkiksi koko väestön tai sen osan hengen tai terveyden taikka henkilökohtaisen turvallisuuden. Perusteluissa on listattu yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeinä ja välttämättöminä peruspalveluina seuraavat: terveyteen, henkeen ja hyvinvointiin liittyvät sairaala- ja muut vastaavat palvelut sekä energian saatavuuteen, ruokahuollon varmistamiseen sekä yleiseen turvallisuuteen liittyvät palvelut ja toiminnot.

Esitämme, että perusteluiden edellä mainittuun yhteiskunnan toimivuuden kannalta tärkeiden ja välttämättömien peruspalveluiden listaan lisättäisiin seuraavat palvelut ja toiminnot (lisäykset isolla): ”terveyteen, henkeen ja hyvinvointiin liittyvät sairaala- ja muut vastaavat palvelut sekä energian saatavuuteen, JÄTE- JA ruokahuollon SEKÄ POLTTOAINEJAKELUN varmistamiseen, MAANPUOLUSTUKSEEN sekä yleiseen turvallisuuteen liittyvät palvelut ja toiminnot SEKÄ NÄIHIN VÄLILLISESTI VAIKUTTAVAT OLENNAISET TOIMINNOT”. Kyseisiin palveluihin ja toimintoihin välillisesti olennaisesti vaikuttavat toiminnot ovat yhtä kriittisiä varsinaisten palveluiden toimivuuden turvaamisessa. Esimerkiksi voima- tai vesilaitoksen toiminta on täysin riippuvainen tietyistä kaasu- ja kemikaalikuljetuksista ja sairaala muun muassa lääke- ja laboratorionäytekuljetuksista.

8 b § [Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Poliittisen työtaistelun tarkoituksena on vaikuttaa poliittisen päätöksentekijän toimintaan, mutta sen välittömät vaikutukset kohdistuvat yleensä työnantajiin. Poliittisten työtaisteluiden järjestämiselle ei ole asetettu lainsäädännössä nykyisin rajoituksia. Pidämme poliittisten työtaisteluiden rajoittamista erittäin tarpeellisena.

Ehdotetussa 1 momentissa poliittisille työnseisauksille on asetettu 24 tunnin enimmäiskesto. Kyseinen enimmäiskesto on liian pitkä. Se on erittäin ongelmallinen prosessiteollisuudessa ja siihen välittömästi liittyvissä kemikaali-, polttoaine-, kaasu- ym. kuljetuksissa, koska tuotannon alas- ja ylösajoon kuluva kokonaisaika voi kestää jopa yli viikon ja tästä aiheutuva tuotannon ja siihen liittyvien kuljetusten menetys ja keskeytyminen on hyvin merkittävä. Perusteluiden mukaan

ehdotuksen tarkoituksenaahan on nimenomaan rajoittaa sivullisille aiheutuvia kohtuuttomia vahinkoja.

Esitämme, että poliittisten työnseisausten enimmäiskesto olisi muutamia tunteja.

Ehdotetussa 2 momentissa on asetettu muille poliittisille työtaistelutoimille kuin työnseisauksille kahden viikon enimmäiskestoaja. Ylityö- ja vuorovaihtokiellolla sekä toiminnan jarrutuksella saadaan aikaan työnantajille merkittävää haittaa, joten eri työtaistelutoimia ei ole perusteltua kohdella eri tavoin enimmäiskeston osalta.

Esitämme, että kaikkia poliittisia työtaistelutoimia koskisi sama, enintään muutaman tunnin enimmäiskestoaja.

Ehdotetussa myötätuntotyötaisteluita koskevassa 8 a §:n 3 momentissa veloitetaan työtaistelun toimeenpanija turvaamaan työtaistelun aikana yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen tai toimintojen jatkuminen. Sama velvollisuus tulisi koskea myös poliittisia työtaisteluita. Yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömät palvelut ja toiminnot voivat vaarantua nopeasti onpa kyse myötätuntotyötaistelusta tai poliittisesta työtaistelusta.

Esitämme, että 8 b §:ään lisättäisiin uudeksi momentiksi: ”Poliittisen työtaistelun toimeenpanijan on turvattava työtaistelun aikana yhteiskunnan kannalta välttämättömien palvelujen tai toimintojen jatkuminen.”

Jotta poliittisten työtaisteluiden rajoittaminen toteutuisi, tulisi enimmäiskeston kiertäminen estää; esimerkiksi pilkkomalla työtaistelutoimet eri asioita koskeviin poliittisiin työtaisteluihin tai eri ryhmien toimeenpanemiin samaa asiaa koskeviin työtaisteluihin. Perusteluiden mukaan työehtosopimukseen sidotuilla työntekijöitä tai työnantajia edustavilla yhdistyksillä ja niiden alayhdistyksillä on itsenäinen oikeus poliittisen työtaistelutoimen järjestämiseen, ja poliittisen työtaistelun enimmäiskeston rajoitusta arvioitaisiin kunkin yhdistyksen ja alayhdistyksen osalta lähtökohtaisesti erikseen. Tämä mitätöisi enimmäiskestolle asetetun rajan, kun esimerkiksi työntekijäliitto ja sen 80 ammattiosastoa voisivat kukin toimeenpanna samaan hallitusohjelmakirjaukseen kohdistuvat poliittiset työnseisaukset, jotka voisivat kestää ehdotuksen mukaisesti yhteensä 81 x 24 tuntia.

Perusteluissa olisi tarpeen mainita, että ehdotettu 8 b § koskee myös kansainvälisiä poliittisia työtaisteluita, joissa tarkoituksena on Suomessa toteutettavalla työtaistelulla vaikuttaa Suomen ulkopuoliseen poliittiseen päätöksentekoon. Niihin on osittain viitattu hallituksen esitysluonnoksen

Vaikutukset kansantalouteen -kappaleessa sivulla 54 (4. kappale), mutta selvyyden vuoksi ne olisi tarpeen mainita myös 8 b §:n perusteluissa.

9 § [Hyvityssakko]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Laittomista työtaisteluista tuomittujen hyvityssakkojen taso on vakiintunut pääsääntöisesti muutamiin tuhansiin euroihin, ja enimmäismäärää lähellä olevia hyvityssakkoja on tuomittu harvoin. Nykyinen hyvityssakkojen taso ei ole riittävä ehkäisemään laittomia työtaisteluita, eikä tuomittujen hyvityssakkojen määrä ole missään suhteessa laittomista työtaisteluista aiheutuneisiin vahinkoihin nähden.

Pidämme hyvänä ja tarpeellisena, että hyvityssakon vähimmäismääräksi asetettaisiin ehdotuksen mukaisesti 10.000 euroa ja enimmäismääräksi 150.000 euroa. Erityisen tärkeää on, että hyvityssakkojen tason nostaminen heijastuu täysimääräisesti myös oikeuskäytäntöön.

10 § [Hyvityssakkoon tuomitseminen]

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Ehdotetun 9 §:n mukaan 10.000 – 150.000 euron hyvityssakon piiriin tulisivat myös työehtosopimuslain 8 a §:n ja 8 b §:n vastaiset työtaistelutoimet. Yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien palvelujen tai toimintojen turvaamisen laiminlyönti tulisi ottaa nimenomaisesti huomioon hyvityssakon suuruutta arvioitaessa korottavana tekijänä.

Lakiin lisättävät otsikoinnit

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

7 § Ilmoitus työnseisauksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Hallituksen esitysluonnoksessa ennakoilmoitusvelvollisuutta ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan työnseisauksena järjestettäviä myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita. Laajennus on tarpeellinen, koska työnseisauksen taustalla olevasta syystä riippumatta sen kohteena olevassa yrityksessä joudutaan tekemään aina työtaistelusta johtuvia varautumistoimia.

Ennakkoilmoitusaika olisi seitsemän päivää eli lyhyempi kuin työehtosopimusneuvotteluihin liittyviä työnseisauksia koskeva kahden viikon ennakkoilmoitusaika. Ennakkoilmoituksen tarkoitus on antaa riittävästi aikaa paitsi yritykselle varautua työtaisteluun mutta myös kaikille osapuolille selvittää myötätuntotyötaistelun mahdollista suhteettomuutta ja yhteiskunnan välttämättömien palvelujen tai toimintojen vaarantumista. Näiden toteamiseen liittyvä tuomioistuinprosessi (työtuomioistuin/yleinen tuomioistuin) olisi myös haastavaa toteuttaa seitsemän päivän ilmoitusajan puitteissa.

Esitämme, että työnseisausten ennakkoilmoitusaika olisi myös myötätuntotyötaisteluissa ja poliittisissa työtaisteluissa kaksi viikkoa.

8 a § Myötätuntotyötaistelun rajoitukset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Myötätuntotyötaisteluita koskevan sääntelyn tulee olla sisällöllisesti samaa sekä työehtosopimuslain työrauhavelvollisuuden piiriin kuuluvien että työrauhavelvollisuuden ulkopuolisten osalta. Ehdotuksessa työrauhavelvollisuuden ulkopuolisia koskeva kielto ryhtyä suhteettomiin myötätuntotyötaisteluihin on rajattu koskemaan yksinomaan sellaisia tilanteita, jolloin tuettavan työtaistelun tavoitteena ei ole työehtosopimuksen solmiminen. Tällaiselle rajoitukselle ja siten huomattavasti suppeammalle myötätuntotyötaistelukiellolle ei ole perusteita.

Esitämme, että 1 momentin lopusta poistettaisiin ”ja jos tuettavan työtaistelun tavoitteena ei ole työehtosopimuksen solmiminen”.

Muilta osin viittaamme edellä työehtosopimuslain 8 a §:n yhteydessä lausumaamme.

8 b § Poliittiseen päätöksentekoon kohdistuva työtaistelu

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Viittaamme edellä työehtosopimuslain 8 b §:n yhteydessä lausumaamme.

8 c § Työtaisteluoikeus virkasuhteessa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

18 a § Hyvitys

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Viittaamme edellä työehtosopimuslain 9 ja 10 §:ien yhteydessä lausumaamme.

18 b § Hyvityksen rahamäärän tarkistaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

3 luvun 6 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Hallituksen esitysluonnoksessa työntekijälle ehdotetaan velvollisuutta maksaa työnantajalle hyvitystä tilanteessa, jossa hän jatkaa työntekijäjärjestön toimeenpanemaa työnseisausta tietoisena siitä, että työtaistelu on tuomioistuimen toimesta katsottu laittomaksi. Pidämme erittäin tarpeellisena, että työntekijälle säädetään henkilökohtainen vastuu laittomaan työtaisteluun osallistumisesta. Säännöksellä olisi merkittävä ennaltaehkäisevä vaikutus laittomien työnseisausten ja niihin osallistumisen vähentämiseksi.

Jotta työntekijälle syntyisi velvollisuus maksaa työnantajalleen hyvitystä, työntekijän olisi oltava tietoinen tuomioistuimen antamasta ratkaisusta. Ehdotuksen mukaan tämä tieto pitäisi tulla nimenomaan ja yksinomaan työnantajalta. Jos työnantaja ei ole informoinut työntekijäänsä tai on tehnyt sen puutteellisesti, työntekijällä ei olisi velvollisuutta maksaa hyvitystä. Olennaisinta pitäisi olla työntekijän tietoisuus työnseisauksen laittomuudesta – ei se, mistä ja kenen toimesta tieto on tullut. Myös laittoman työnseisauksen toimeenpanemalla työntekijäjärjestöllä pitäisi olla toimenpiteisiinsä liittyvästä tuomioistuimen ratkaisusta informointivelvollisuus.

Esitämme, että 1 momenttia muutettaisiin seuraavasti (lisäys isolla): "...kun hän on saanut työnantajaltaan TAI MUUTOIN tiedon tuomiosta..."

Joka tapauksessa työnantajan tulisi voida täyttää tiedottamisvelvollisuutensa kertomalla työtaistelun laittomuudesta yhtiön tavanomaisia viestintäkanavia pitkin (ilmoitustaulu, intranet, sähköpostiviesti tms.). Tällöin olisi katsottava, että työntekijä on saanut asiassa tiedon. Edellytykseksi ei voitaisi asettaa työntekijän henkilökohtaista ja todisteellista informointia, koska sen toteuttaminen olisi työtaistelutilanteessa jopa mahdotonta. Perusteluita olisi hyvä tarkentaa tältä osin.

4 luvun 9 § Laittomaksi julistetun työnseisauksen jatkaminen

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Työehtosopimuslain muuttamisesta annettavaan lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan työehtosopimukseen, joka on tehty ennen lain voimaantuloa, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia. Tämä johtaisi esimerkiksi siihen, että myötätuntotyötaisteluita ja poliittisia työtaisteluita koskevat rajoitukset ja ennakoilmoitusajat tulisivat eri aloilla ja eri

yrityksissä voimaan eri aikoina riippuen kunkin työehtosopimuksen voimassaoloajasta. Tällainen tilanne olisi yleisesti työrauhajärjestelmän osalta sekava ja kestävä.

Esitämme, että kaikki lakimuutokset tulisivat voimaan samana täsmällisenä voimaantulopäivänä ja että työehtosopimuslain muuttamisesta annettavan lain voimaantulosäännöksestä poistettaisiin ehdotettu 2 momentti ("Työehtosopimukseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia.").

Vasarainen Mari
Autoliikenteen Työnantajaliitto ry